

Sclavenia, Sclavonia, Slavonia

Skupno ime za slovenski prostor v srednjem veku

V prejšnjem prispevku smo pokazali, kako pride do poimenovanja slovenskih dežel s skupnim izrazom *Sclavonia*, kljub temu da je ta označba pomenila kakršno koli območje s slovanskim prebivalstvom in se posebej ohranila za pozneje hrvaško Slavonijo. Tu pa naj sledi nekaj zgledov iz srednjega veka.

Določen zemljepisni pojem

Najpomembnejši dokument te vrste je pismo, ki ga leta 1161 pošlje Burkhard, kaplan in notar cesarja Friderika I. Barbarosse, opatu samostana Siegburg pri Bonnu. V njem Burkhard sporoča, kaj vse se mu je zgodilo, ko je po cesarjevem nalogu – cesar ga je namreč pooblastil, da zanj zbira vojake in denar – iz Italije potoval proti vzhodu. Zapiše, da ga je pot vodila skozi Koroško, Kranjsko, Istro, dve marki (to je obmejni pokrajini) in druge predele »Sclavenie« do Ogrske. »Sclavenia« mu torej pomeni Koroško, Kranjsko, Istro in kar je

v Nemčiji, ki govori o samostanu Rožac (Rosazzo) pod Goriškimi brdi »in Sclavonia«, kjer je bil za opata postavljen neki njihov menih. Dalje srečamo to označbo v življenjepisnem angleškega kralja Riharda Levjesrčnega. Ko se kralj leta 1192 vrača iz Svete dežele, zanesse njegovo ladjo na obalo nekje pri Ogleju, nato pa se odpravi v Gorico »in partibus (predelih) Sclavonie«. V poročilih o spopadih na Beneškem je za leto 1320 rečeno, da je v Trevisu s svojo vojsko prispel Hugo Devinski, imenovan po Devinu pri Trstu, iz »Slovenije« (*Ugo*

de Duyino de Sclavonia). Okoli leta 1350 pa v Trevisu zaradi umora sodijo dvema tujcema iz Beljaka na Koroškem, po izvoru označenima kot *de Villaco de Sclavonia*. V *Sclavonii* ležijo tudi Brežice, kjer se je sredi 14. stoletja rodil *Georgius de Sclavonia*, znameniti profesor na pariški Sorboni, ki je umrl leta 1416 kot kanonik metropolitanske cerkve v Toursu v Franciji. V nekrologiju, spominskem koledarju te cerkve, je zanj zapisano, da je duhovnik »de Slavonia« z območja oglejskega patriarhata. V beležkah tübinskega profesorja in osebnega

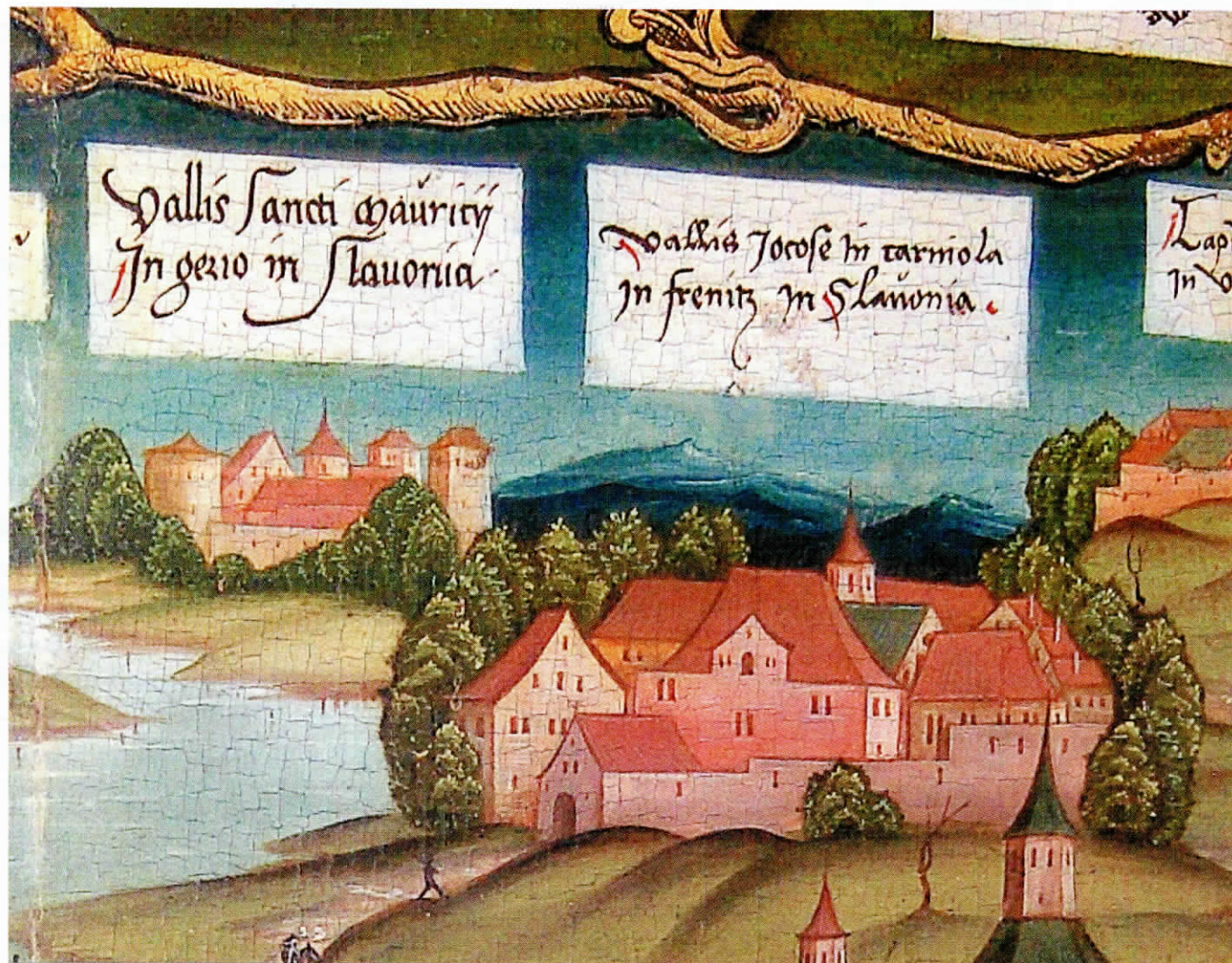
zdravnika württemberskega vojvode Johannes Widmanna bemo, da se je leta 1468 mudil na Ptuj, ki leži »in Sclavonia«. Leta 1492 pa je na dunajski univerzi dosegel bakalavreat Janez Breznik iz Tržiča »de partibus Sclavonie«.

Kartuzijanski viri

Posebej zanimiva je raba tega imena v virih kartuzijanskega reda. Najzgodnejši vir, ki dokazuje, da so slovenske kartuzije ležale v *Sclavonii* (*in partes Sclavonie*), datira iz leta 1265, ko generalni kapitelj reda v Veliki kartuziji pri Grenoblu v Franciji pošlje dva vizitatorja, da med drugim obiščeta Bistvo pri Ljubljani. Leta 1305 gradnjo novega samostana

v Letanovcih na Slovaškem vodi pater Andrej iz Žič »in Sclavonia«. In ko leta 1415 štiri slovenske kartuzije (Žiče, Jurklošter, Bistra, Pleterje) v Žičah sklenejo bratovsko zvezo, zanje zapišejo, da pripadajo provinci *Sclavonie*. Navedba, da sestavljajo te kartuzije v okviru južnonemške province posebno »slovensko« provinco, se v aktih generalnega kapitlja reda pojavi še večkrat. Njihov položaj v *Sclavonii* potrjuje tudi natisnjeni statut reda iz leta 1510, ki v posebnem seznamu našteva posamezne kartuzije po redovnih provincah. Slikovno upodobitev tega seznama najdemo na sliki švabskega slikarja Bernharda Strigla iz let 1512–1513, nastali za kartuzijo Buxheim na Švabskem in zdaj shranjeni v Nürnbergu.

NAJPOMEMBNEJŠI
DOKUMENTE VRSTE
JE PISMO, KI GA LETA
1161 POŠLJE BURKHARD,
KAPLAN IN NOTAR
CESARJA FRIDERIKA I.
BARBAROSSE, OPATU
SAMOSTANA SIEGBURG
PRI BONNU.

BERNHARD STRIGL, RODOVNIK KARTUZIJANSKEGA REDA, IZREZ Z JURKLOŠTROM IN BISTRO (GERMANSKI NACIONALNI MUZEJ, NÜRNBERG; FOTO J. HÖFLER). NAPIS PRVE SE GLASI »VALLIS SANCTI MAURICIJ IN GERIO IN SLAUONIA« (DOLINE SV. MAVRICIJA V JURKLOŠTRU V SLAVONIJI), NAPIS DRUGE »VALLIS JOCOSE IN CARNIOLA IN FRENITZ IN SLAUONIA« (VESELE DOLINE NA KRANJSKEM V BOROVNICI V SLAVONIJI). BISTRO SO NAMREČ NAJČEŠČE IMENOVALI PO BLIŽNJI BOROVNICI.

OZNAČBO SCLAVONIA
SREČAMO V
ŽIVLJENJEPISU
ANGLEŠKEGA
KRALJA RIHARDA
LEVJESRČNEGA.

še od tod do meje z Ogrsko, ki je tekla po Muri. In zakaj je to pismo tako pomembno? Ker dokazuje, da cesarski dvorni pisarni, katere predstavnik je Burkhard, *Sclavonia* takrat pomeni določen zemljepisni pojem, obsegajoč slovenske dežele. Mislimo, da gre za pojem, ki se je v pisarni ohranil še iz prejšnjih stoletij in za katerega so vedeli iz starih listin, ki jih je varovala pisarna.

Več poročil

V nadaljevanju naj omenimo še nekaj zgledov rabe besede *Sclavonia* za slovenske dežele. V čas okoli leta 1000 sega poročilo iz benediktinskega samostana Hirsau

Slika prikazuje simbolične upodobitve posameznih kartuzij, vpletene v rodovniško koreniko, kakor so časovno nastajale, in opremljene z napisi. Na začetku ene od vrst si sledijo tri najstarejše slovenske kartuzije, za katere je dodano »in Slavonia«. To so Žiče, Jurklošter in Bistra. Četrta kartuzija, Pleterje, je zaradi poznejšega nastanka (1403) naslikana na drugem mestu in tako kot v statutih iz leta 1510 nima označbe po *Slavonii*. Razlog je bržkone v tem, da jedro omenjenega seznama sega v 14. stoletje, torej še v čas pred ustanovitvijo Pleterij.

Tako je bilo s »Slovenijo« v srednjem veku. Kako pa je bilo v Trubarjevem 16. stoletju, bo na vrsti prihodnjič.

JANEZ HÖFLER